

Cséby Géza

Egyszer én is

Bence Lajos új kötetéről

A pandémia hosszú hónapjai alatt nagyon nehéz a kulturális értékek közvetítése, nagyközönség elé vitele. A bezárt színházak, múzeumok, képtárak, művelődési házak – még ha megpróbálják is a továbbélést a köztudatban való megtartásukat – nehezen boldogulnak. Talán a rádió, a televízió, és minden kétséget kizáróan, a könyv jelentheti ennek az időszaknak a túlélési lehetőségét. Ezért is öröm a József Attila-díjas Bence Lajos új kötetének megjelenése.

A könyv már 2020 októberében kijött a nyomdából, ám bemutatójára csak a következő év februárjában kerülhetett sor, akkor is virtuális keretek között (Halász Albert közreműködésével). Az „Egyszer én is” címet viselő, a Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet gondozásában napvilágot látott kötet közel ötven rövid prózai írást tartalmaz. Bence visszanyúl gyermek-és ifjúkora élményeihez, ironikus, öniro-nikus, szókimondó és tabu-témákat is vállaló rövid opusai, a szerző lelkében, zsigereiben, egész lényében benne élő történelem néha humoros, olykor nagyon is komoly kivetítése. Nincs mit szépíteni. Nagy traumák érték a családot, ahogy a történelem átzúgott fölöt-tük, s olykor ott is maradt a faluban, a kisvárosban, hogy méginkább megkeserítse a mindennapokat. Ezért, talán nem túlzunk, ha azt tétélezzük fel, hogy apró emlékműveket állított e kötetben unoka-testvéreink, Mariska néninek, a családnak és nem utolsó sorban a Mura-vidéken, a Lendva-patak partján élő magyaroknak. Ám Bence kötete mégsem szomorú. Remek tollal idézi elénk ifjúsága megannyi mosolygós, olykor pikáns történetét, amelyeket, ha mélyen magunkba nézünk, annakidején mi is megtapasztalhattunk az álszent szexuális nevelésről, a katonaság éveiről, munkába lépésünk idejéről és munkahelyünk első éveiről, szórakozási szokásainkról és olyan, másokat bosszantó, kópéságainkról, amelyeket ma, már érett fővel, minden bizonnyal nem cselekednénk meg.

A kora fiatalság évei, a kamaszkor tetet-lelket pezsdítő időszaka, a gondok garmadája a mindenképpen kitörni vágyás, de legalább is a „magunkat jól akarjuk érezni” lelkülete kendőzetlenül jelenik meg az emlékező, leggyakrabban sztorizó írásokban. S amikor a kisváros és a környékének mindennapjaiba beszivárgott a politika, hasonló súllyal nehezedett magyarokra, szlovénekre egyaránt. Annakidején mi Magyarországon élők Jugoszláviára úgy tekintettünk, mint egy boldogabb, szerencsésebb szocialista államra, majdhogynem a „boldog nyugatra”. Pedig ugyanaz zajlott a tábor valamennyi országában, az éppen regnáló „nemzeti diktatúra” érdekeit kiszolgáló, a különbség csupán az volt, hogy némi egyedi szint csempészték a működésbe.

Bence Lajos rövid írásai nem beszélnek túl a témát, feszesek és lényegre törőek. Keveredik benne a valóság és a fikció, de az olvasót sohasem vezetni tévútra. Annak ellenére, hogy néhány szereplő nevé-

BENCE LAJOS

EGYSZER ÉN IS
Muravidéki rövid történetek

nek csak kezdőbetűit olvashatjuk az írásokban, egy-két személyre (főleg a Muravidékieknek) viszonylag könnyű ráismerni. Két írás keretezi a kötetet, amelyik nem tartozik a többi írás témájához. Vagy csak látszólag nem. Az első, amivel indít Zrínyi sorsa, avagy a sors „bónája”, a befejező mű „Forra a világ...” Berzsenyitől kölcsönzött címet viseli. Felmerülhet a kérdés: ez a két (inkább esszének nevezném) írás elüt a könyv többi kismovellájától, vagy inkább keretbe foglalják azokat? Kell-e életünkhöz a „jó szerencse”? – keressük a választ a kötet ezután következő novelláiban. Idézzünk a befejező opusból: *„A Berzsenyitől vett címéli idézet forrongó világot támaszt, amilyen a miénk is, benne egy nemzet kis lélekvesztőben imbolyogva, vezető hajós nélkül tart a veszélyes fővenynek, ütődik sziklás partnak. Megússzuk? – hogy életünket mentsük, úgyszincs más választás. Ússzunk a part felé, mert elveszünk.”* Prófécia ez a javából, amelyet mindenkinek határon belül és kívül meg kell szívlelnie.

Az „Egyszer én is” kötet Bence első prózai-irodalmi munkája. A manapság divatos emlékek, életrajzok kötetben való megjelenése üdvözítő, hisz történelmünk egészét éppen az emberek megélt apró mozaikkockái határozzák meg, talán a legjobban. A szerző irodalmi minőségű kisprózái tulajdonképpen ebbe a sorba illeszthetők. Emlékeiből fon koszorút s ebbe a koszorúba nagyon sokan megtalálhatják önmagukat, egykori életüket. Jó olvasásra ajánlom mindenkinek, a vidéket jól ismerők számára, de azoknak is, akik ebből a könyvből, hacsak morzsányi darabkák által, jobban megismerik Lendvát és környékét, az ott élők mindennapjait, boldogságát és keserveit, örömeit és bánatát – történetüket. A kötetet Herman László illusztrálta.

Bence Lajos költői, tudományos, irodalomszervezői és most már írói munkássága hatalmas nyereség nemcsak a Muravidék kisebbségben élő magyarjainak, de Magyarországnak is.

(Bence Lajos: Egyszer én is. Muravidéki rövid történetek. Lendva, 2020.)